

- ст. 149 (торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини);
- ст. 154 (примушування до вступу в статевий зв'язок);
- ст. 302 (сутенерство або втягнення особи в зайняття проституцією);
- ст. 331 (незаконне перетинання державного кордону);
- ст. 332 (незаконне переправлення осіб через державний кордон України).

Як правило, обман полягає в дезінформації особи щодо умов праці або характеру роботи, яку необхідно буде виконувати.

Схем вчинення шахрайств в сфері працевлаштування існує чимало, проте у зв'язку із високою латентністю таких злочинів, виявлення зловмисників значно ускладнюється, і тому встановлення усіх дійсних схем є надзвичайно не простим завданням. Їх різноманітність обмежується лише фантазією злочинця, його психологічним станом, рівнем інтелектуального та культурного розвитку, та безумовно, наявністю кримінального досвіду.

ШУЛЬГА Ю. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
старший лаборант кафедри правосуддя
юридичного факультету

СЛІДОВА КАРТИНА РОЗБОЇВ, ВЧИНЕНИХ ІЗ ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО

В залежності від обстановки вчинення розбоїв, способу їх вчинення, знарядь та засобів, що використовувалися злочинцем, а також інших обставин вчинення злочину, на місці події виникають певні сліди злочину. Їх значення важно переоцінити, оскільки саме шляхом дослідження слідової картини злочину можна з високою долею ймовірності висувати криміналістичні версії про особу злочинця (утому числі й про вчинення злочину організованою групою), встановити час та обстановку вчинення розбою та іншу важливу інформацію, у тому числі й ту, що становить зміст обставин, що підлягають доказуванню у кожному кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 91 КПК України).

Поняття «слідової картини» вчинення злочину є предметом дослідження у роботах Р.С. Белкіна, П.Д. Біленчука, В.І. Галагана, В.О. Коновалової, М.В. Салтевського, Д.Б. Сергєєвої, З.М. Топорецької, В.Ю. Шепітька та інших вчених. Але до сьогодні питання визначення поняття “слідової картини злочину”, визначення її сутності є предметом дискусій як в наукових колах, так серед практиків.

М.В. Салтевський під слідовою картиною розуміє слідову обстановку на конкретний момент часу, що відображає і зберігає різну інформацію про конкретну подію злочину й особу, яка вчинила його в даній обстановці [1, с. 421]

В.О. Коновалова зазначає, що слідова картина злочину становить собою комплекс слідів, які відображають картину події злочину та поведінку суб'єкта на місці злочину, дозволяє висунути найбільш обґрунтовані версії щодо його вчинення [2, с. 25].

В.В. Тіщенко вважає, що поняття «сліди злочину» містить у собі не тільки сліди власне злочинних дій, але і сліди, які вказують на ознаки певних осіб та їхні дії незлочинного характеру: сліди рук, ніг, споживання їжі, спиртних напоїв, паління, тобто сліди, що пов'язані з перебуванням злочинця в даному місці й у визначений час і несуть важливу інформацію про механізм злочину й інші його обставини та стосовно причетних до нього осіб [3, с. 82].

Враховуючи висловлені в криміналістичній літературі точки зору, на наш погляд, під «слідовою картиною» розбоїв, вчинених з проникненням у житло, слід розуміти сукупність слідів, що утворилися в результаті вчиненого розбою та мають значення для розслідування, розкриття та попередження злочину. Детальне вивчення слідової картини вчиненого розбою дає можливість слідчому та спеціалісту встановити обстановку, спосіб та час вчинення злочину, а також — іншу криміналістично значущу інформацію щодо події злочину та особи злочинця.

Сьогодні вчені-криміналісти розглядають сліди в широкому та вузькому значенні. Сліди злочину (у широкому розумінні) та інші джерела доказів, що характеризують обставини вчинення злочину та злочинця, у криміналістичній характеристиці включають у себе: а) зміни в матеріальній обстановці місця події, що, відображають дії злочинця, потерпілого та інших осіб, дії знарядь, засобів та механізмів (наприклад, автомобіля), які знаходяться у порушеному від початкового стані, місцезнаходження, стан і структуру різних об'єктів, що становлять матеріальне середовище, у якому вчинено злочин; б) сліди-відображення (сліди рук, ніг, інструментів та ін.) Для окремих видів злочинів характерною є наявність певних слідів (наприклад, зламу); в) предмети — речові докази, у тому числі документи, речовини та мікрочастки. При цьому слідами йменуються будь-які зміни в навколишньому середовищі у зв'язку із вчиненням злочину. Ці зміни можуть виявлятися в переміщенні предметів чи речовин, відсутності або наявності їх у певному місці, втраті або набутті ними тих чи інших властивостей тощо. Тому слідами вважають: а) матеріальні предмети або їх частини — труп, знаряддя зламу, недопалки, рідини, плями крові, зернини, частинки будь-якої речовини тощо; б) матеріальні копії — сліди пальців, взуття, розрубу, розтину тощо. Слідами в широкому значенні є й ідеальні відображення — сліди пам'яті (уявні образи) [1, с. 141].

З урахуванням зазначеного поняття «слідової картини» вчиненого розбою із проникненням у житло слід розглядати системно та послідовно. Слід розуміти, що дане поняття включає в себе сукупність матеріальних та ідеальних слідів. Це цілком логічно, оскільки в процесі вчинення розбою беруть участь люди, в особі злочинців, потерпілих, свідків та речі, що відображують процес їх взаємодії.

Слід погодитись із класифікацією корисливо-насильницьких злочинів за способом проникнення, що визначає В.В. Тіщенко, а саме: а) які не потребують спеціальних прийомів для того, щоб опинитися з потерпілим у відповідному місці, що характерно для розбоїв на вулицях, у під'їздах, парках і приміщеннях з вільним доступом; б) які потребують проникнення на об'єкт обманним шляхом (під видом працівників різних служб), або з використанням довіри потерпілого (родичі, знайомі й ін.); в) які потребують проникнення на об'єкт за допомогою злому дверей, вікон, відмикання замків; г) які потребують проникнення усередину відповідного приміщення шляхом застосування чи погрози застосування насильства стосовно потерпілого [3, с. 36].

Враховуючи вищевикладене, вважаємо доцільним зазначити, що типовими матеріальними слідами, що утворюються внаслідок вчинення розбою із проникненням у житло, є наступні: сліди рук, сліди ніг (або взуття), сліди зброї, вибухівок чи інших знарядь, що використовувались для вчинення розбою, сліди крові, запахів сліди, особисті речі злочинців, що були залишені на місці вчинення розбою, сліди транспортних засобів, що використовувались злочинцем та ідеальні – сліди у пам'яті потерпілих або свідків.

До типових ознак, що свідчать про використання злочинцями способу проникнення до житла обманним шляхом (під видом працівників різних служб), або з використанням довіри потерпілого (родичі, знайомі й ін.), в основному, відносяться «ідеальні» сліди, такі як показання мешканців житла та інших свідків вчинених розбоїв із проникненням у житло.

Проведений нами аналіз та узагальнення слідчої і судової практики дає можливість зробити висновок про те, що, як правило, на місці вчинення розбоїв із проникненням у житло залишається значна кількість матеріальних слідів, що зумовлено обмеженням місця їх вчинення – житлом. Як правило, сліди залишаються у місцях спостереження за об'єктом нападу, місцях підходу до об'єкту, безпосередньо у житлі, де вчинено розбій.

Для успішного розслідування розбоїв та швидкого викриття злочинців важливими є будь-які фактичні дані, що вказують на вчинення розбоїв певною особою. Швидке реагування органів досудового розслідування на інформацію щодо вчинених розбоїв, своєчасне та якісне проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду місця події, підвищує ефективність створення повної «слідової

картини» розбоїв, вчинених із проникненням у житло, та сприяє результативності у їх розкритті та попередженні.

Список використаної літератури:

1. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник / М.В. Салтевський. – К.: Кондор, 2006. – 588 с.
2. Коновалова В.О. Вбивство: мистецтво розслідування: монографія / В.О. Коновалова. – К.: Факт, 2001. – 311 с.
3. Тіщенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : Монографія // Одеська національна юридична академія. – О.: Фенікс, 2007. – 260 с.